

STX

STUDENTEREKSAMEN

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

SAMFUNDSFAG A

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Tirsdag den 27. maj 2025
Kl. 9.00-15.00

Kontraster

Opgavernes spørgsmål *med* bilag.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget. Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka 1/3 og delopgaven cirka 2/3.

NB.

Dette opgavesæt er udarbejdet før den 1. januar 2025. Hvis du mener, at udviklingen siden da påvirker problemstillingerne, kan du inddrage viden om aktuelle forhold i din besvarelse. Materialet i bilagene kan af prøvehensyn være redigeret i forhold til originalmaterialet.

Fællesdel

Besvarelsene af opgaverne 1a og 1b må samlet maksimalt fylde 700 ord.

1a. Hvad kan der af tabel 1 udledes om udviklingen i private sundhedsforsikrings betydning i det danske sundhedssystem?

Besvarelsen skal understøttes af relevante beregninger, og du skal anvende viden om den universelle velfærdsmodel.

Tabel 1. Andel af den danske befolkning med privat sundhedsforsikring og samlede sundhedsudgifter, fordelt på finansieringskilde. 2010-2023. Procent og mia. kr. (faste 2015-priser).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Andel af befolkningen med privat sundhedsforsikring. Procent.	21,6	24,1	27,1	28,8	31,7	32,0	32,6	33,6	34,9	37,0	39,5	39,5	45,8	48,7
Sundhedsudgifter finansieret af private sundhedsforsikringer. Mia. kr. (faste 2015-priser).	4,2	4,4	4,3	4,4	4,5	4,8	5,0	5,1	5,4	5,7	5,5	5,7	5,6	5,9
Sundhedsudgifterne finansieret af husholdningernes egenbetaling. Mia. kr. (faste 2015-priser).	28,2	27,8	27,4	26,9	27,3	28,4	29,1	29,9	30,8	31,5	32,2	33,0	30,8	31,1
Sundhedsudgifter finansieret af det offentlige. Mia. kr. (faste 2015-priser).	173,5	168,2	171,3	170,0	173,2	177,5	181,4	183,3	186,5	190,6	202,9	221,3	199,9	187,4
Samlede sundhedsudgifter. Mia. kr. (faste 2015-priser).	205,9	200,4	203,0	201,3	205,0	210,7	215,5	218,3	222,7	227,8	240,6	260,1	236,4	224,3

Note: De samlede sundhedsudgifter i Danmark bliver finansieret af private sundhedsforsikringer, af danskernes egenbetaling og af det offentlige. I 2010 var de samlede sundhedsudgifter f.eks. på 205,9 mia. kr., hvoraf 4,2 mia. kr. blev finansieret af private sundhedsforsikringer, 28,2 mia. kr. blev finansieret af husholdningernes egenbetaling, og 173,5 mia. kr. blev finansieret af det offentlige. Sundhedsforsikringer kan eksempelvis dække udgifter til fysioterapi og psykologhjælp, mens borgerne selv betaler en stor del af udgifterne til tandlægebehandling, og det offentlige finansierer behandling ved praktiserende læger og på hospitalerne.

Kilde: Danmarks Statistik. 2024.

- 1b. Opstil tre hypoteser, der kan forklare de sammenhænge mellem partivalg og syn på prioritering mellem skattelettelse og forbedring af den offentlige service, som kommer til udtryk i tabel 2.
- Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Syn på prioritering mellem skattelettelse og forbedring af den offentlige service, fordelt på partivalg. 2022. Procent.

	Lavere skatter	Forbedring af den offentlige service	Ved ikke	Total
Socialdemokratiet	15,3	74,3	10,4	100
Radikale Venstre	27,3	68,2	4,5	100
Det Konservative Folkeparti	51,4	34,2	14,4	100
Nye Borgerlige	61,1	28,0	10,9	100
Socialistisk Folkeparti	7,0	84,4	8,6	100
Liberal Alliance	61,0	28,4	10,6	100
Moderaterne	41,9	48,1	10,0	100
Dansk Folkeparti	33,6	53,7	12,8	100
Venstre	50,1	39,3	10,6	100
Danmarksdemokraterne	44,6	44,3	11,1	100
Enhedslisten	5,9	86,9	7,2	100
Alternativet	4,2	87,5	8,3	100
I alt	30,4	59,4	10,3	100

Note: 4.217 respondenter har svaret på følgende spørgsmål: "Hvis der på længere sigt bliver mulighed for at sænke skatten, hvad ville du da foretrække? Lavere skatter eller forbedring af den offentlige service?"

Kilde: Surveybanken. Folketingsvalget 2022.

Delopgave A: Ulighed i sundhed

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag A1 (tabel 1, figur 1, tabel 2, tabel 3 og figur 2) kan udledes om socioøkonomiske mønstre i befolkningens sundhed.
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal, og du skal anvende viden om ulighed.
3. Diskutér, hvilke fordele og ulemper en privatisering af det danske sundhedsvæsen vil have for befolkningens sundhed.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag A2, og du skal anvende viden om velfærdsprincipper og politiske ideologier.

BILAG A1

Tabel 1. Forskellige sundhedsindikatorer, fordelt på højeste gennemførte uddannelse. 2023.
Procent.

	Grundskole	Erhvervs- faglig uddannelse	Kort videre- gående uddannelse	Mellemlang videre- gående uddannelse	Lang videre- gående uddannelse
Ryger mere end 15 cigaretter om dagen	10,4	5,2	3,0	3,2	1,2
Drikker mere end 10 genstande om ugen	14,2	16,6	15,4	15,5	16,8
Har et usundt kostmønster	30,5	23,4	16,7	12,1	7,2
Opfylder ikke WHO's minimumsanbefaling for fysisk aktivitet	69,4	57,5	54,9	52,9	43,6
Har en lav score på den mentale helbredsskala	19,8	16,1	16,9	16,6	16,5
Tegn på social isolation	13,6	4,9	3,4	3,0	2,7

Note 1: Sundhedsstyrelsen definerer et usundt kostmønster som "et lavt indtag af frugt, grønt og fisk samt et højt indtag af fedt, især mættet fedt".

Note 2: WHO's minimumsanbefalinger for fysisk aktivitet er 150-300 minutters fysisk aktivitet ved moderat intensitet eller mindst 75-150 minutters hård fysisk aktivitet ugentligt.

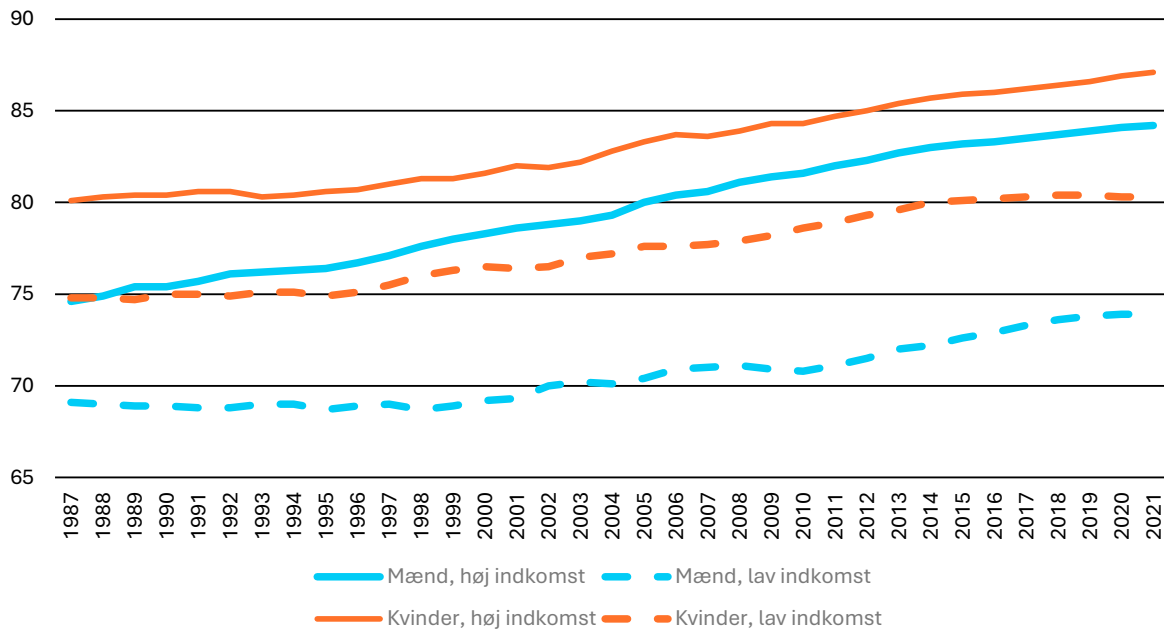
Note 3: Mentalt helbred måles ud fra respondenternes svar på tre spørgsmål: 1) Hvor ofte føler du dig rolig og afslappet? 2) Hvor ofte føler du dig fuld af energi? 3) Hvor ofte føler du dig trist til mode? En respondent, som sjældent føler sig rolig og afslappet og sjældent føler sig fuld af energi, men ofte føler sig trist til mode, defineres som havende et dårligt mentalt helbred.

Note 4: Social isolation vurderes ud fra en række indikatorer, herunder hvorvidt man bor sammen med andre, er i kontakt med familie, venner og bekendte, samt hvorvidt man går i skole og er under uddannelse eller i arbejde.

Kilde: Statens Institut for Folkesundhed. Danskernes sundhed 2023.

BILAG A1 (fortsat)

Figur 1. Levetid for mænd og kvinder, fordelt på indkomstniveau. 1987-2021. Gennemsnitligt antal leveår.

Note: Tallene dækker den fjerdedel af befolkningen, der har henholdsvis lavest og højest indkomst.
Kilde: Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.

BILAG A1 (fortsat)

Tabel 2. Danskere med KOL og Type 2-diabetes, fordelt på beskæftigelsesstatus. 2024.
Absolutte tal.

	KOL	Type 2-diabetes	I alt
Beskæftigede	18.058	67.283	3.047.997
Ledige	895	3.359	101.740
Førtidspensionister	18.616	32.822	240.670

Note 1: Kronisk Obstruktiv Lungesygdom, forkortet KOL, er en samlet betegnelse for kroniske sygdomme i lungerne, der i Danmark næsten altid opstår som konsekvens af tobaksrygning.

Note 2: Type 2-diabetes, også kaldet sukkersyge, er en livslang kronisk sygdom.

Note 3: Data omfatter alle danskere i den arbejdsdygtige alder (16-67 år).

Kilde: esundhed.dk.

Tabel 3. Gennemsnitligt livsforløb for personer i Danmark, fordelt på moderens højeste gennemførte uddannelse. 2022.

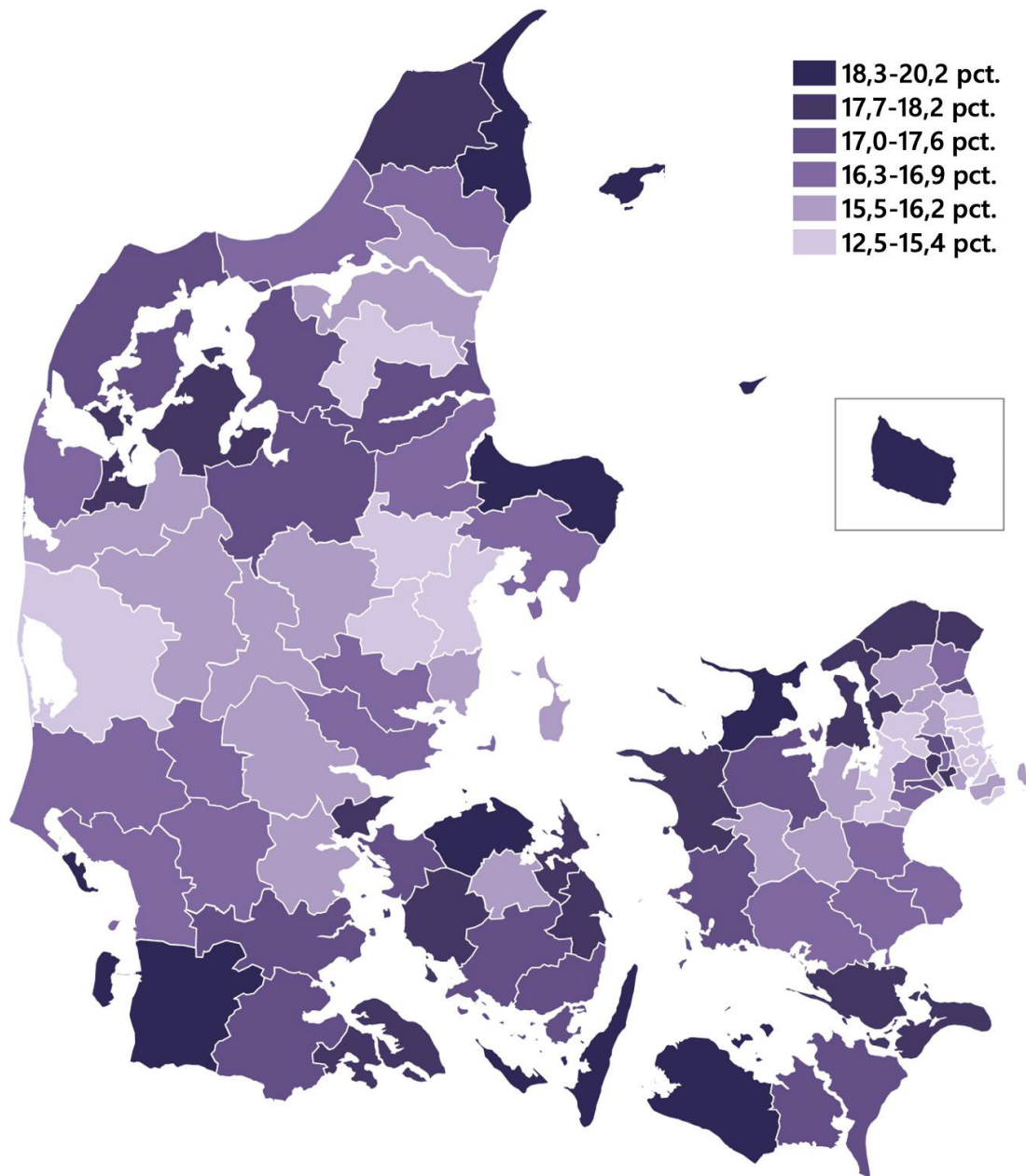
	Fødselsvægt (gram)	Indlagt på neonatal-afdeling (procent)	Har som 40-50-årig været i kontakt med hospitalet (procent)	I live som 60- årig (procent)
Mor med videregående uddannelse	3.532	8,7	41	92
Mor med ungdomsuddannelse	3.485	10,3	44	90
Mor uden ungdomsuddannelse	3.390	11,5	47	89

Note 1: En neonatal-afdeling er et hospitalsafsnit for børn, der er født for tidligt, samt for syge og sårbare nyfødte med særlige behov.

Note 2: "Har som 40-50-årig været i kontakt med hospitalet" dækker over, at man i perioden har kontaktet et hospital for at blive undersøgt eller behandlet.

Kilde: Rockwoolfonden. "Den usynlige tråd". 2022.

Figur 2. Andel af borgere med kroniske sygdomme, fordelt på kommuner. 2022. Procent.

Note: De udvalgte kroniske sygdomme er astma, demens, kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL), leddegigt, osteoporose, type 1-diabetes og type 2-diabetes.

Kilder: Registeret for udvalgte kroniske sygdomme og svære psykiske lidelser (RUKS), CPR-registeret og Sundhedsdatastyrelsen. 2024.

BILAG A2

Tobias Pagh og Nicolai Wang: ”Tilliden er væk: Sundhedsvæsenets fallit har skabt amerikanske tilstande”.

Jyllands-Posten. 15.6.2024. Uddrag.

Tobias Pagh er politisk formand og Nicolai Wang er landsformand for Liberal Alliances Ungdom.

Politikerne på Christiansborg mangler modet til nytænkning og holder stædigt fast i, at velfærdsstaten skal bevares, som vi kender den. Velfærdsstaten er dog ikke længere det trygge barndomshjem, men snarere en perron, hvor de mest udsatte borgere efterlades. Vi har tilladt os at skabe amerikanske tilstande, hvor de velhavende køber sig foran i køen hos private, mens pøblen efterlades på ventelisterne i det offentlige.

Med over 2,7 mio. danskere, der nu har tegnet en sundhedsforsikring, er det tydeligt, at tilliden til den offentlige sundhedsmodel er væk. Alt for ofte bliver løsningen at sende en check afsted, men det er blot en dråbe i det store flammehav. For der er behov for et fundamentalt opgør med velfærdsstatens monopol og ineffektive drift. Problemets rod er den manglende konkurrence i sundhedsvæsenet.

Sundhedsvæsenet skal gennemgå en gennemgribende privatisering, så vi går over til en fuldt ud forsikringsbaseret model. Staten skal ikke finansiere direktøren i Strandvejsvillaen, men koncentrere indsatsen til vores allermest udsatte. Vi efterlader ikke nogen på perronen, men øger kvaliteten og valgfriheden for alle borgere.

Kronjuvelen i vores velfærdsstat er sundhedssystemet, men vi har desværre set, at systemet ikke fungerer i dag. Velfærdsstaten spiller fallit, når den ikke engang kan garantere rimelige ventetider og god behandling til syge borgere. Der er brug for, at vi tør tænke ud af de sædvanlige kasser og gøre op med, at velfærd altid skal komme fra staten. Der findes et bedre privat alternativ, og tiden er inde til at tage det i brug.

Delopgave B: EU-valg

2. Undersøg, i hvor høj grad påstandene om europaparlamentsvalgets resultater i bilag B1 kan understøttes af materialet i bilag B2 (figur 1, tabel 1, figur 2 og figur 3).
Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger, og du skal anvende viden om EU.
3. Diskutér, hvad der taler for og imod et tættere og udvidet samarbejde i EU.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B3, og du skal anvende viden om integration i Europa.

BILAG B1

Iben Tybjerg Schacke-Barfoed: “Det europæiske højre gik frem, men fik ikke magten – fremtiden bliver mindre grøn”.

Børsen. 12.6.2024. Uddrag.

Iben Tybjerg Schacke-Barfoed er analytiker og kommunikationschef i Tænk tanken Europa.

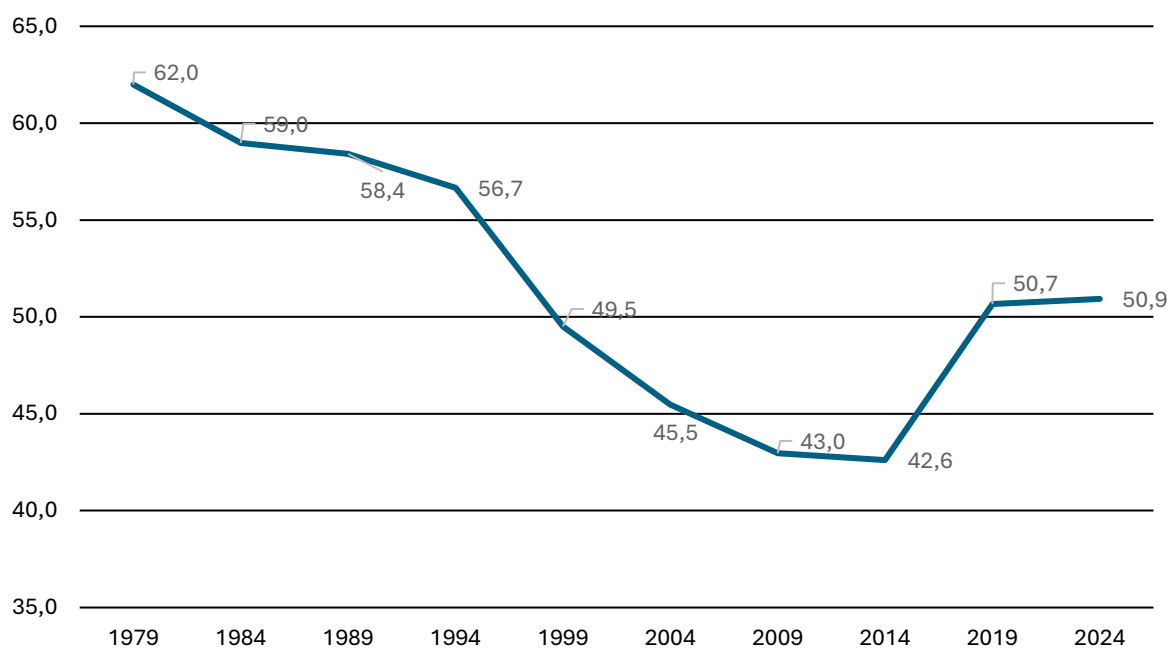
Ved europaparlamentsvalget søndag den 9. juni er den store historie i Danmark, at SF blev det største parti og kunne sende tre mandater til den grønne gruppe i Europa-Parlamentet. På europæisk plan gik de grønne dog kraftigt tilbage, så det danske valgresultat lå her langt fra resten af EU. En observation er derfor, at europaparlamentsvalget stadig er 27 nationale valg snarere end et europæisk valg, og selvom der er kommet flere europæiske temaer ind i valgkampene – forsvar, migration, social sikkerhed og grøn omstilling – er valgene og deres konsekvenser i høj grad nationale.

En anden observation er, at den højere stemmeprocent fra 2019, der kom efter et konstant fald i valgdeltagelsen siden 1979, ikke er en enlig svale. Dermed blev der draget et lettelsens suk i Europa-Parlamentet, som havde frygtet en faldende valgdeltagelse og igen at skulle få skudt i skoene, at det ikke er repræsentativt for de europæiske borgere.

Endnu en observation er, at den kraftige højredrejning af Parlamentet, som europæiske medier op til valget havde haft deres opmærksomhed rettet mod, udeblev. Det yderste højre blev ganske vist styrket, men de nationale partier har ikke meget tilfælles, bl.a. på spørgsmål som krigen i Ukraine, og derfor vil de heller ikke i det nye parlament udgøre en samlet blok. Kristendemokraterne i EPP-gruppen gik frem, og den traditionelle midte – socialdemokrater, liberale og EPP – fik tilsammen et pænt stykke over det absolutte flertal på 361. Det betyder, at midten holdt. Når højredrejningen alligevel er værd at notere, er det fordi den særligt skete i de to store kernelande i EU-samarbejdet, Frankrig og Tyskland.

BILAG B2

Figur 1. Stemmepercent ved europaparlamentsvalg. Alle EU-lande. 1979-2024. Procent.

Kilde: Tænketanken Europa. 2024.

BILAG B2 (fortsat)

Tabel 1. Valgresultat ved europaparlamentsvalgene i 2019 og 2024, fordelt på politiske grupper. Antal pladser i Europa-Parlamentet.

Politisk gruppe	Ideologi	2019	2024
The Left. Venstrefløjsgruppen – GUE/NGL	Socialisme	41	46
S&D. Den socialdemokratiske gruppe	Socialdemokratisme	154	136
Grønne/EFA – Gruppen De Grønne	Grøn	74	53
Gruppen Forny Europa	Liberalisme/ social-liberalisme	108	77
EPP. Det Europæiske Folkepartis gruppe	Konservatisme/ socialkonservatisme	182	188
EKR. De Europæiske Konservative og Reformister	Nationalkonservatisme/ EU-skepticisme	62	78
ID. Gruppen Identitet og Demokrati	Nationalisme/ EU-skepticisme	73	-
PfE. Patrioter for Europa	Nationalisme/ EU-skepticisme	-	84
ESN. Europa af Suveræne Nationer	Nationalisme/ EU-skepticisme	-	25
Løsgængere	Forskellige	57	33
Pladser i alt		751	720

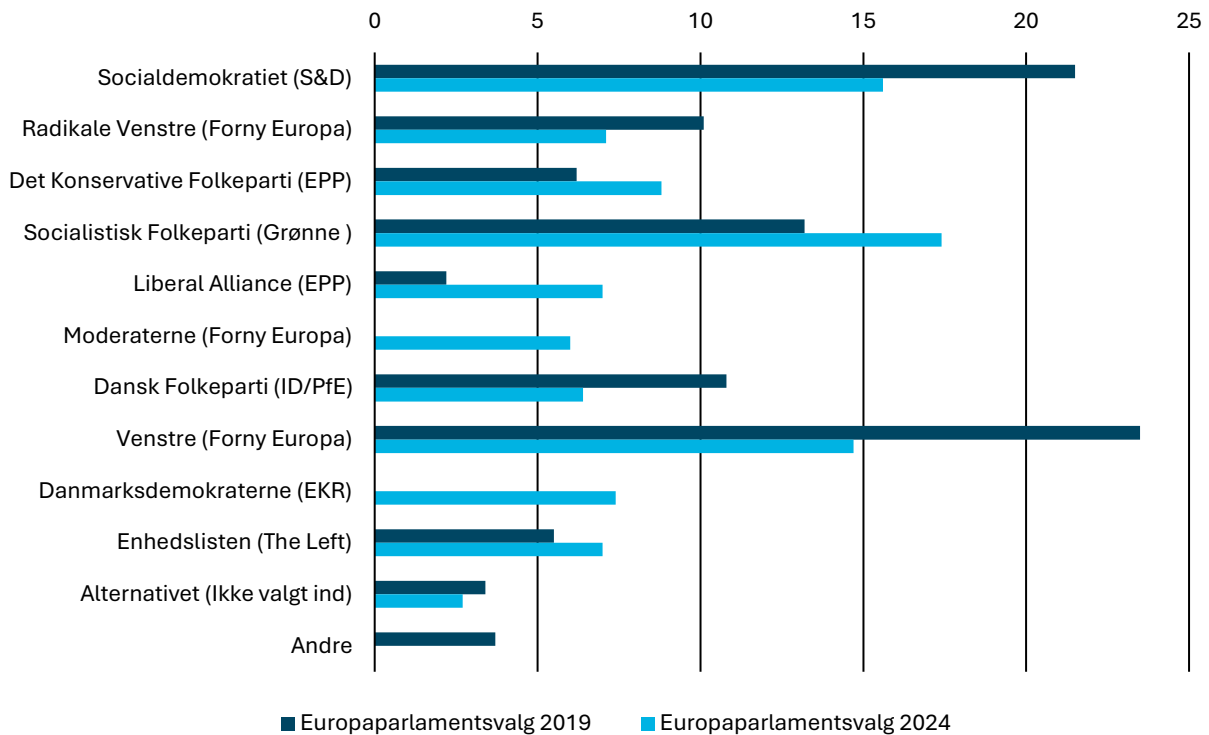
Note 1: Politikerne i Europa-Parlamentet stiller op og vælges som regel gennem partier i medlemslandene. I Europa-Parlamentet organiserer politikerne sig i politiske grupper med fælles politisk tilhørsforhold og ideologi. F.eks. sidder de danske socialdemokrater sammen med socialdemokrater fra andre lande i den socialdemokratiske gruppe. Efter valget i 2019 blev gruppen Identitet og Demokrati stiftet som et forsøg på at forene den EU-skeptiske højrefløj. Blandt medlemmerne var blandt andre franske Rassemblement National, italienske Lega, tyske Alternative für Deutschland (AfD) og Dansk Folkeparti. Ved valget i 2024 blev gruppen opløst. De fleste af de tidligere medlemmer fortsatte sammen med ungarske Fidesz i en ny gruppe ved navn Patrioter for Europa, mens AfD sammen med en række mindre, primært østeuropæiske, partier dannede en ny og mere yderligtgående gruppe i parlamentet kaldet Europa af Suveræne Nationer. Udover de to sidstnævnte grupper består den EU-skeptiske højrefløj i parlamentet i 2024 også af gruppen EKR, der bl.a. udgøres af af det italienske parti Italiens Brødre, det polske parti Lov og Retfærdighed, Sveriges-demokraterne og Danmarksdemokraterne. Allerede før Ukraine-krigens udbrud splittede forholdet til Rusland partierne i de forskellige grupper.

Note 2: Antallet af pladser i Europa-Parlamentet er løbende blevet justeret i forbindelse med, at antallet af medlemslande er steget på grund af de forskellige udvidelsesrunder og senest faldet efter Storbritanniens udmeldelse af EU.

Kilde: Europa-Parlamentets hjemmeside.

BILAG B2 (fortsat)

Figur 2. Valgresultat ved europaparlamentsvalgene i Danmark. 2019 og 2024. Procent.

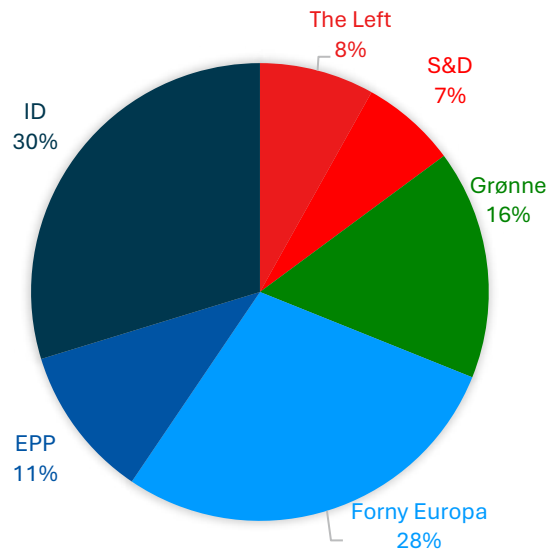

Kilde: Europa-Parlamentets hjemmeside.

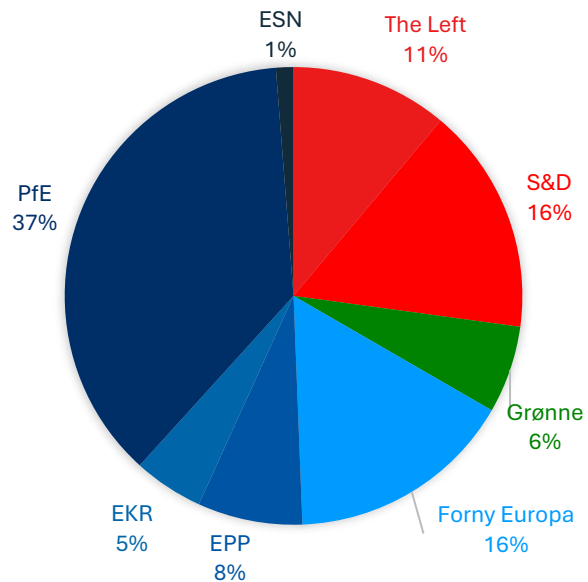
BILAG B2 (fortsat)

Figur 3. Valgresultat europaparlamentsvalgene i Frankrig og Tyskland. 2019 og 2024. Andel af landets pladser i Europa-Parlamentet, fordelt på politiske grupper. Procent.

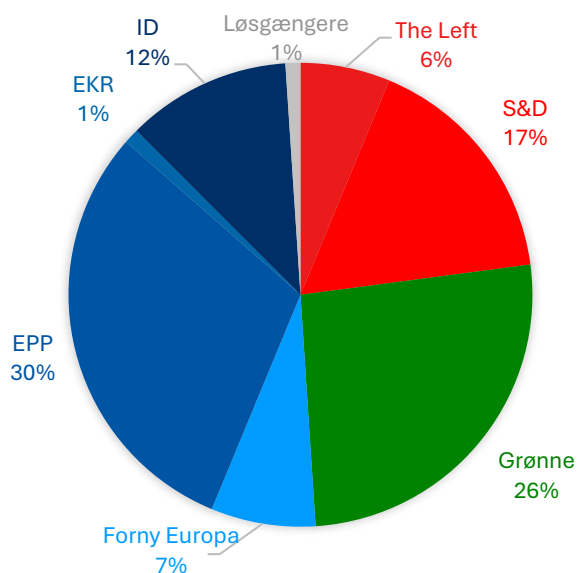
Frankrig 2019

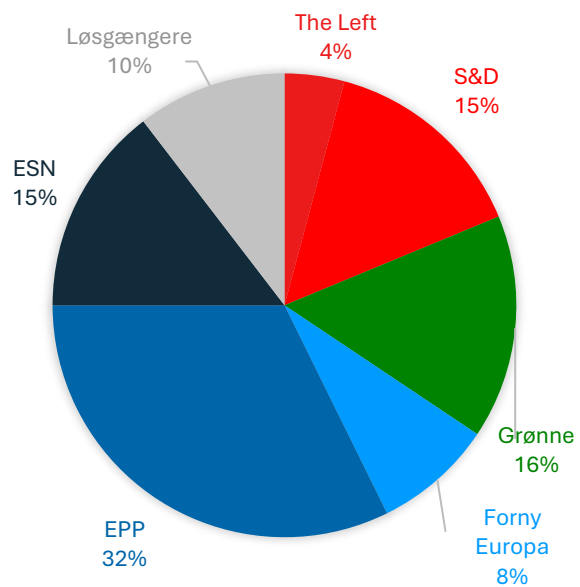
Frankrig 2024

Tyskland 2019

Tyskland 2024

Note: Se tabel 1 for en oversigt over de forskellige politiske grupper i Europa-Parlamentet.
Kilde: Europa-Parlamentets hjemmeside.

BILAG B3

Stine Bosse: ”EU skal gøre op med gamle principper, så vi kan komme tilbage i førertrøjen” og ”En udvidelse af EU er uundgåelig”.

Børsen. 16.9.2024. Berlingske. 30.6.2024. Uddrag.

Stine Bosse er medlem af Europa-Parlamentet, hvor hun repræsenterer Moderaterne i gruppen Forny Europa.

For år tilbage var EU sammen med USA verdensførende på stort set alt. I dag er virkeligheden, at vi er sakket bagud. Vi har ikke længere verdens største virksomheder, og vores tryghed står og falder med, om USA stadig vil hjælpe os på forsvarsområdet. Europa står foran en eksistentiel skillevej, og fortsætter vi uden at tage store nye vejvalg, frygter jeg, at det Europa, som vi kender i dag, vil miste betydelig indflydelse. Det vil koste arbejdspladser, velstand og i sidste ende måske også vores værdier. Demokrati, borgerrettigheder og retsstatsprincipper.

Vi bliver simpelthen nødt til at arbejde meget tættere sammen, for EU kommer aldrig nogensinde til at have en chance for at komme tilbage i førertrøjen, hvis vi agerer som 27 forskellige små markeder med hver sin fortolkning af reglerne. Derfor skal vi styrke det indre marked og reelt gøre det til ét marked – for eksempel ved at fjerne unødige barrierer og bureaukrati samt sørge for, at reglerne fra EU implementeres på samme måde i alle medlemslande.

Samtidig er en udvidelse mod øst afgørende for EU's fremtid. Europa har over de seneste år ændret sig markant. Vi har i øjeblikket en gruppe lande, som rigtig gerne vil EU. De vil gerne demokrati, retsstat og frihed. Det skal vi omfavne i EU. Når vi vil udvide med ni lande, skabe nye grænser op mod Rusland samt inkludere omkring 900.000 km² og cirka 60 millioner indbyggere, så handler det om sikkerhed for de potentielle nye medlemslande, men i lige så høj grad vores egen sikkerhed.¹

Det er vigtigt, at vi begynder optagelsesforhandlingerne allerede nu, selvom det må være tydeligt for enhver, at et land som Ukraine for eksempel ikke bliver medlem i morgen. Alternativet er nemlig, at landene begynder at kigge andre veje – og det skal vi for alt i verden undgå.

¹ EU har anerkendt Albanien, Bosnien-Hercegovina, Georgien, Moldova, Montenegro, Nordmakedonien, Serbien, Ukraine og Tyrkiet som EU-kandidatlande.

Delopgave C: Skattelettelser eller velfærd?

2. Sammenlign de syn på brugen af det økonomiske råderum og størrelsen på den offentlige sektor, som kommer til udtryk i bilag C1, C2 og C3.
I sammenligningen skal du anvende viden om økonomisk politik.
3. Du er politisk rådgiver for Liberal Alliances formand Alex Vanopslagh. Skriv et notat til Alex Vanopslagh, der sætter ham i stand til at udforme en strategi for, hvordan Liberal Alliance kan blive et regeringsbærende parti.
Notatet skal tage udgangspunkt i bilag C4, og du skal anvende viden om partiadfærd.

Bent Winther: ”Industriboss skyder betændt opgør i gang: Råderum skal gå til skattelettelser”.

Berlingske. 21.5.2024. Uddrag.

Interview med Lars Sandahl Sørensen, der er administrerende direktør i Dansk Industri.

Pengene vælter bogstaveligt talt ind i statskassen. Forventningen er, at finansminister Nicolai Wammen (A) om få dage kan opskrive det økonomiske råderum med 10-12 milliarder kroner frem mod 2030. Råderummet er en fremskrivning af, hvor mange penge politikerne kan jonglere med, som ikke er øremærket til andet. I Dansk Industri (DI) har de med et nyt udspil en klar holdning til, hvad milliarderne skal bruges på, og ikke mindst hvad de bestemt ikke skal bruges på.

Knap halvdelen bør ifølge Lars Sandahl Sørensen gå til at »belønne« danskerne med lettelser af skatter og afgifter. Og ingen af de ekstra milliarder skal bruges på flere offentligt ansatte.

Pengene skal tilbage til lønmodtagerne og virksomhederne. Når råderummet stiger igen og igen, er det et udtryk for, at danskerne betaler for meget i skat, mener DI: »Med det store råderum, der er skabt, er det på tide, at danskerne belønnes for den helt ekstraordinære indsats, vi allesammen har gjort. Danskerne skal kunne mærke den ekstraordinære velstand, der er skabt, fordi vi samlet set har arbejdet mere,« siger Lars Sandahl Sørensen.

DI har taget udgangspunkt i, at råderummet vokser med ti milliarder kroner og vil heraf bruge knap halvdelen, 4,7 milliarder, på personrettede skattelettelser, det vil sige lettelser af indkomstskat, lavere elafgift og afskaffelse af en række forbrugsskatter. Derudover vil DI bruge 2,3 milliarder på bedre vilkår for erhvervslivets udvikling og tre milliarder på grøn omstilling, forskning og digitalisering.

Lars Sandahl Sørensen peger på, at størstedelen af det seneste års ekstra råderum, 56 procent, er gået til mere offentlig velfærd. 24 procent er gået til oprustning af Forsvaret, mens 13 procent er prioriteret til lavere person- og erhvervsskatter: »Man har altså prioriteret fire gange så mange penge til velfærd frem for at sende dem tilbage til danskerne i form af lettelser af skatter og afgifter. Vi bruger kolossalt store beløb fra vores allesammens indtjening til offentligt ansatte, og det betyder også, at vi trækker mange mennesker ud af den private sektor, som skriger på mere arbejdskraft. Det kan på ingen måde fortsætte. Man kan godt proppe flere penge i den offentlige sektor og håbe på, at den bliver bedre. Men det bliver ikke bedre. Derfor siger vi: Nu må det stoppe.«

Men hvis der er noget, virksomheder nyder godt af i Danmark, så er det gode daginstitutioner, skoler, uddannelse og sundhed, så det er vel netop også en god investering at prioritere det?

»Det er fuldstændig rigtigt. Derfor kommer vi også løbende med mange forslag til, hvordan det kan blive bedre. Men løsningen er ikke altid bare at proppe flere penge ned i systemet. Det handler om mere frihed til institutionerne, om at bruge ny teknologi og konkurrere mere. Du må ikke skyde os i skoene, at vi vil udsulte den offentlige sektor, for det er præcis det modsatte, der er sket i årevis. Som regering og folkevalgt har man et ansvar for at investere i fremtiden. Hvis ikke man gør det, er det uansvarligt.«

Og det er ikke ansvarligt at bruge pengene på offentlig velfærd?

»Vi melder os ind i diskussionen, fordi der er brug for, at der også er en ansvarlig i rummet, der tænker længere frem end kortsigtede politiske beslutninger. Når vi har kræfterne til det, skal vi bygge på fremtiden, og det gør vi ikke ved hele tiden at bruge penge på det, vi gerne vil have mere af her og nu.«

BILAG C2

Elisa Rimpler: ”Milliarderne skal ikke bruges på skattelettelser, men på velfærd.”

Berlingske. 30.5.2024.

Elisa Rimpler er formand for BUPL – Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund.

Et samfunds velstand kan ikke alene opgøres i, hvor mange penge, den enkelte har mellem hænderne hver måned. Kvaliteten af velfærden er også en målestok for, hvor rigt et samfund vi er. Og kvaliteten er mange steder ikke god nok i dag. Derfor er det kortsigtet at mene, at det skal være slut med at proppe penge i flere offentligt ansatte.

Præmissen om, at historisk mange offentligt ansatte ikke har resulteret i bedre velfærd, er helt skæv. For når antallet af børn og ældre stiger, vokser behovet for offentlig service selvsagt også. Så når vi diskuterer den offentlige sektors størrelse, er det mest rimeligt at vurdere antallet af offentlige arbejdstimer pr. bruger, som i dag vel at mærke er på samme lave niveau som i 2016. Og før 2016 havde niveauet ikke været så lavt siden 1981.

Det historisk lave antal timer pr. bruger vidner om års effektiviseringer af velfærden, som har sat sig i kvaliteten. Fire ud af ti vuggestuer har en utilstrækkelig kvalitet. Børn og unge mistrives i stort omfang. 15 procent af en årgang har kun færdiggjort grundskolen og er ikke i gang med en uddannelse, når de fylder 25 år. Det er naturligvis et problem for dem, der mærker konsekvenserne på egen krop – men også for den private sektor.

For det store behov for arbejdskraft bliver ikke mindre, hvis forældre og pårørende går ned i tid eller helt stopper med at arbejde for at kompensere for den haltende kvalitet i velfærden. Og hvad koster det om 15 år, at børn i børnehavealderen i dag ikke møder dygtige pædagoger, der kan skabe betingelserne for deres trivsel og udvikling? Hvad koster det, når børn med komplekse udfordringer skal vente halve og hele år på hjælp fra Pædagogisk Psykologisk Rådgivning?

De afledte menneskelige og økonomiske effekter af en velfærd i knæ rækker langt ud i fremtiden. Derfor er det også noget sludder, at skattelettelser er en investering i fremtiden, mens investeringer i velfærd modsat er en udgift til noget, vi gerne vil have mere af her og nu. Investeringer i velfærd er også investeringer i fremtiden – ikke mindst i den fremtidige arbejdskraft.

Ønsket om at belønne danskerne med skattelettelser for de ekstra milliarder i det økonomiske råderum giver ikke mening, så længe kommunerne hænger i med neglene for bare at bevare status quo i landets daginstitutioner, skoler og sfo'er. Hvad skal vi bruge skattelettelser til, hvis der ikke er pædagoger til at give vores børn gode dage i børnehave og vuggestue, imens vi går på arbejde?

Regeringen bør sørge for, at vores stærke økonomi også kan mærkes i kommunerne, så kommunerne får råd til at starte en genopretning af velfærden. Pengene skal række til at løse de komplekse problemstillinger, som daginstitutioner og skoler står over for, og til at indfri borgernes fair forventninger til vores fælles velfærd.

Christen Sørensen: ”Dansk økonomi bringer minder om optakten til finanskrisen”.

Politiken. 5.6.2024. Uddrag.

Christen Sørensen er professor i økonomi og tidligere formand for Det Økonomiske Råd.

Umiddelbart inden finanskrisen var dansk økonomi overophedet med heraf følgende store overskud på de offentlige finanser. Pengene »fossede ind«, som det blev udtrykt. Det resulterede hos mange i ønsker om større offentligt forbrug eller skattelettelser: Kort sagt en lempelse af finanspolitikken, selv om det jo ville resultere i endnu større overophedning. Og det blev følgen. Og da finanskrisen brød igennem i 2007, kom regningen for denne uansvarlige finanspolitik i de følgende år med en alt for høj ledighed og konkurser.

Situationen dengang minder om den aktuelle situation i dansk økonomi. Overophedning med heraf følgende udbredt mangel på arbejdskraft i både den private og den offentlige sektor.

Overophedningen har igen ført til overskud på de offentlige finanser. Regeringen har således opjusteret det såkaldte råderum med mere end 11 milliarder kroner. Og som det måske kunne forventes, har politikere og også dele af dagspressen igen slået på tromme for øget offentligt forbrug og/eller skattelettelser.

Hermed være ikke påstået, at det igen vil gå så galt, som det gjorde i forbindelse med finanskrisen. Dansk økonomi er i dag betydeligt bedre rustet til at imødekomme udefrakommende negative påvirkninger, bl.a. fordi vi har enorme betalingsbalanceoverskud på omkring 300 milliarder kroner om året. Og måske mindst lige så vigtigt: Især den private sektor er blevet meget bedre til at tiltrække udenlandsk arbejdskraft, hvilket har bidraget til, at overophedningen ikke er blevet endnu større. Men det betyder ikke, at overophedningen ikke resulterer i betydelige negative konsekvenser, blot på en anden måde end i relation til finanskrisen.

Det er min vurdering, at der ikke i de nærmeste år – f.eks. frem til 2030 – bliver mulighed for eller taget initiativ til at lukke hullerne i den offentlige service på bl.a. sundhedsområdet, plejeområdet, uddannelsesområdet mv. På disse følsomme områder er det ikke nok at kunne tiltrække udenlandsk arbejdskraft, idet det er nødvendigt, at de ansatte har tilstrækkelige dansk kundskaber og naturligvis også fagkundskab.

Så udmeldingerne om ekstra bevillinger til offentlig service uden konkrete forslag til at sikre den nødvendige personaletilgang på disse områder er uansvarlige, ligesom det også er tilfældet med skattelettelser, der yderligere vil stimulere til, at offentlig beskæftigelse erstattes med privat beskæftigelse. Alligevel fortsætter den åndelige fattigdom, ligesom medierne er alt for tavse om dette hovedproblem for dansk økonomi.

Jeg skal blot igen kort nævne, hvad der efter min vurdering er nødvendigt for, at den offentlige service på nøgleområder ikke yderligere forringes: Opskriv kronen, så betalingsbalanceoverskuddet reduceres med 100 milliarder kroner. Det vil frigøre over 40.000 medarbejdere fra den private sektor, og samtidig vil betalingsbalanceoverskuddet stadig være større, end EU's regler tilsiger, nemlig over 200 milliarder kroner eller godt 6 pct. af BNP.

Malte Bruhn og Frida Flinch: "Vanopslagh er i gang med at gøre Liberal Alliance til et magtparti. Og hans partifæller er vilde med det".

Altinget. 15.4.2024. Uddrag.

Alex Vanopslagh var i hvid skjorte med opsmøgede ærmer, slips og spidse, brune sko, da han lørdag gik på scenen i Tivolis Kongrescenter i København til det, han selv kaldte "det største landsmøde i partiets historie". Da han holdt sin formandstale på samme scene for præcis et år siden, gik han rundt med en mikrofon spændt om øret, da han talte til partifællerne. Lørdag var han placeret bag en hvid pult med to monterede mikrofoner.

Men det var ikke kun koreografien og antallet af deltagere, der havde ændret sig siden sidste år. I mellemtiden er meningsmålingerne skudt i vejret med raketfart, og det har fået flere til at udråbe LA-formanden som det bedste bud på en borgerlig statsministerkandidat. Mest opsigtsvækkende er det dog, at partiets økonomiske plan har fået sig en ordentlig overhaling i det politiske snedkeri. Den gamle og meget liberale 2035-plan er droppet til fordel for en ny og mindre ideologisk fireårsplan. Skattelettelserne er halveret, mens sparekravene til den offentlige sektor er sat ned. Fra scenen sagde Alex Vanopslagh, at målet med det hele er at skabe et troværdigt borgerligt alternativ til SVM-regeringen og gøre Liberal Alliance til et "bærende regeringsparti efter næste valg".

23-årige Rasmus Munkholm fra Valby er én af de mange, der er godt tilfredse med, at Alex Vanopslagh har lagt sig på en mere pragmatisk linje: "Jeg synes, det er klogt. Vi vil gerne ind og være et regeringsparti igen, og derfor er det godt at være realistisk og undgå at melde alt for bombastisk ud. Vi skal ikke have ultimative krav og alt det der."

Den eneste offentlige kritiker var Nicolai Wang, der er formand for Liberal Alliances Ungdom. Fra talerstolen sagde han, at partiledelsen "forsømmer den langsigtede værdikamp ved at tilpasse vores politik efter vælgerne".

Bilagsoversigt

Fællesdel

1a: Tabel 1: Danmarks Statistik. 2024.

1b: Tabel 2: Surveybanken. Folketingsvalget 2022.

Delopgave A: Ulighed i sundhed

A1: Tabel 1: Statens Institut for Folkesundhed. 2023.

Tabel 2: esundhed.dk. 2024.

Tabel 3: Rockwoolfonden. 2024.

Figur 1: Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet. 2022

Figur 2: Registeret for udvalgte kroniske sygdomme og svære psykiske lidelser (RUKS), CPR-registeret og Sundhedsdatastyrelsen. 2024.

A2: **Tobias Pagh og Nicolai Wang: "Tilliden er væk: Sundhedsvæsenets fallit har skabt amerikanske tilstande".**
Jyllands-Posten. 15.6.2024

Delopgave B: EU-valg

B1: **Iben Tybjerg Schacke-Barfoed: "Det europæiske højre gik frem, men fik ikke magten – fremtiden bliver mindre grøn".**
Børsen. 12.6.2024.

B2: Figur 1: Tænk tanken Europa. 2024.

Figur 2: Europa-Parlamentets hjemmeside. 2024.

Figur 3: Europa-Parlamentets hjemmeside. 2024.

Tabel 1: Europa-Parlamentets hjemmeside. 2024.

B3: **Stine Bosse: "EU skal gøre op med gamle principper, så vi kan komme tilbage i førertrøjen" og "En udvidelse af EU er uundgåelig".**
Børsen. 16.9.2024. Berlingske. 30.6.2024.

Delopgave C: Skattelettelser eller velfærd?

- C1: **Bent Winther: "Industriboss skyder betændt opgør i gang: Råderum skal gå til skattelettelser".**
Berlingske. 21.5.2024.
- C2: **Elisa Rimpler: "Milliarderne skal ikke bruges på skattelettelser, men på velfærd."**
Berlingske. 30.5.2024.
- C3: **Christen Sørensen: "Dansk økonomi bringer mindelser om optakten til finanskrisen".**
Politiken. 5.6.2024.
- C4: **Malte Bruhn og Frida Flinch: "Vanopslagh er i gang med at gøre Liberal Alliance til et magtparti. Og hans partifæller er vilde med det".**
Altinget. 15.4.2024.

Dette prøvesæt er omfattet af ophavsretten, jf. ophavsretslovens § 1. Prøvesættet må alene anvendes til den på prøvesættet anførte prøve. Al anden anvendelse af prøvesættet, herunder visning eller deling f.eks. via internettet, sociale medier, portaler og bøger, udgør en krænkelse af Børne- og Undervisningsministeriets og evt. tredjemands ophavsret og er ikke tilladt. Overtrædelse af ophavsretten kan være erstatningspådragende og/eller strafbart.

Prøvesættet kan dog, efter at prøveperioden er afsluttet, anvendes til undervisningsbrug på uddannelser m.v. omfattet af den lovgivning, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet administrerer.